

Yanomae thë ã

Watoriki thëri pë kahiki ã oni
nomeru 16

Julho/2002

Mucajai ha yanomae thëpë hereamuwi thë ã oni.

Boa vista , 15 de Julho de 2002

Alto Mucajai hamë komi yanomae yama ki hereãmuwi thë ã oni.

Sobre minerador Alto Mucajaiha yama ki hereãmuu tëhë thë yai pata totihi mahioma. Romero Juca aho pessoa wa pë ximano mai witi wa thë thaiha *garimpeiro* wa pë ximai tha ?

Kami yanomae yama ki urihi pë hamë *deputado* wama ki huno mai, *presidente* FUNAI kaho wa kirino mai, kami yanomae yama kiha wa yai kiã xariru Romero Juca kaho wa kahiki ã ni yama ki ã hoximi huo.

Hwei tëhë yama ki pihimoyamërayoma yaro *garimpeiro* yama pë yai peximaimi kuë yaro *documento* yama a thaprarema, yama ki temi pirio pihio hura yama a wai peximaimi yaro, hapa pata thë pë nomai hikoma yaro. Kuë yaro kami yanomae yama ki hixio mahi xoa, urihi wama a wãria tikoo yaro. Yanomae thë pë urihi pë hamë *trator* wama pë kãe hunomai, mau ya u xami noamai yaro.

Raimundo Representante Yanomami e thë ã oni.

São Marcos hami yanomae thëpë hereamuwi thë ã oni.

Boa vista, 08 de Maio de 2002

Yanomae thë pë ni makuxi thëri pë ã hiiriwihithë ã oni.

Hapë naha thë ni kureha São Marcos hamë yama ki rëërayoma, dia 26 de Maio thë kuo tëhë yama ki ayuhuruma. As 8:05 horas mothoka kuo tëhë yama ki waroa xoakema São Marcos thë urihi ha, ihi yama ki ha waroikini hapë naha yama thë thai waruu xoamahe, komi makuxi pëxë yama ki yai kôkamoma hapë naha yama ki hwexioxio kutaoma, hwei Waimiri Atroari thë pëxë, hwei makuxi thëri pë yai pairioma, hwei São Marcos thëri pë yaimarikii, hwei kami yanomae yama ki, hapë naha napë pë pairio kutaoma, FUNAI thëri pëxë, kami yanomae yama ki pairi puu wihi CCPY thëri pë paxio, mori URIHI thëri a pairioma CIR thëri pë pairioma. Inaha kure São Marcos hamë yama ki hereamoma.

Hapë naha kure kami yanomae yama kini yama thë ã hiriã tharema, hwei wama kika hayai ka hëare wama ki yai pata moyamë kii napë pë totihi mahi ta wama ki pihikuno mai napë pë yai mohoti mahi thare, inaha thë pë noa thayoma, kami yanomae yama ki noa pree thamahe. Kuë yaro kami yanomae yama thë ã yai kohi pë mahi hiirima, kuë yaro kami ya pihiyai kohi pë mahi xaariparioma, kami ya pihixaaari pru mão tëhë winaha kami yama ki ni pë kuai huo pë tha ?

Kuë yaro kami yanomae thëri ya pëã hiirima.

Kuë yaro kami ya pihixaaaria mahi parioma, kami yanomae yama ki pihixaaari pru mão tëhë thë yai totihi proimi mahi yaro, kuë yaro kami yanomae napë pëni yama ki nakai he tëhë yama thëpëã yai kohi pë hiiri.

Ínaha São Marcos thë urihia ha kuo pëha, kami yanomae yama ki noa xaari thamahe! Kuë yaro hwei *jornal* ha ipa ya thë noa yai xaari weemomai , kuë yaro hwei wama thë ã yai kohipë taai wama thë ã taai mǎo tëhë wama ki pihi hëtëmuu he yati xoa, winaha thë pëka huaiwi thë pë kuai tha wama ki pihi thamaí pihiomi yaro, ipa *jornal* ya thapearema.

Kami yanomae yama ki jornal pë pree kua hikia yaro xaari yama ki noa weemuu prau kai tëhë wama thëã yai taai tëhë wama ki pihi yai xaariprario yaro, kuë yaro hwei *jornal* São Marcos ya thaprarema kami yanomae yama ki pairioma yaro, kami yanomae yama ki kahiki ã oni kua hikia yaro, komi yanomae yama kini yama thë ã xaari hirii tëhë komi yama ki pihi xirõ xaaria naha maprario yaro ipa *jornal* ya thaprarema. Inaha thë kuo tëhë kami yanomae yama ki pihi xaaria hãthõprario ta yama ki pihi yai kuu mahi yaro yama thë noa xaari weemomai piyëkuu kami yanomae yama kini pirio kutao pë naha. Inaha kami yanomae yama ki kuai pihioma yaro Escola yama a nakarema yaro xaari yama ki noa weemuu praukai pihio xariramayuuwi yama thë nakama yaro.

Ai thë ã kõo, kami yanomae yama ki praiamai wihii thë ã paxio, dia 27 tëhë kami yanomae yama ki praiamai , *domingo* a kuo tëhë yama ki praiamamahe, yama ki praiamai he tëhë thë yai pata totihi mahioma kami yanomae yama kini pata pë kuai paxio pë naha yama ki kuai paxioma. Inaha kami yanomae yama ki kuai tëhë Makuxi pë xi yai toprramama, kami yama kini yai pata pë kua pë naha *cultura* yaama a uëmama.

Hapë naha kama pë xirõ kuai paxioma thë pë xirõ *Deus* muu paxioma, kama thëpë *cultura* pë mǎa hiki prarioma yaro thë uëmamahe.

Inaha thë pë kuaini kiriaha kami yanomae yama ki xirõ pata xuhurumu mahioma. Makuxi hapa yanomae pë kuoma makii napë pëni pë napë kãeha warorihen *Deus* thë ã xirõ uëmaihe, kuë yaro kami yanomae yama ki pihi yai xaari prarioma, witi pii thë ha yama ki pihi xaari prarioma tha ?

Waiha inaha kami yanomae yama ki kuai nohõ kii yaro, yama ki pihi xaari prarioma, napë *cultura* eka kii e yai kohi pë mahi yaro, kami yanomae yama ki pihi rope xaari pruu pihio yaro yama ki pihi xaari pruu.

Inaha kama Makuxi pë xirõ kuai paxioma. Inaha pë kuai tëhë kami yanomae yama kini yama pë xirõ taai puoma. Yama ki hereãmuu tëhë thë yai pata totihi mahioma yaro kami yanomae yama ki xi yai pata toprru mahioma. Makuxi pëni wamareki iamamahe *boi* yama epë reahu warema, kuë yaro kami yanomae yama ki pihi toprruu xoa.

Hapë naha kami yanomae yama ki nikio kuoma, makuxi pë hereãmo pëha: Davi xë, Raimundo xë, Joséxë, Sidineixë, Benetidoxë, Dárixë. Inaha kure São Marcos hamë yama ki hereãmuu pairio kuoma. Ihi tëhë yama ki hereãmuu mǎa xoaparioma, *dia* 28 de maio tëhë yama ki kopuhuruma. Segunda-feira thë yai kuo tëhë Boa Vista a yaiha yama ki kõa xoa pema Inaha kami yanomae yama ki kuama São Marcos ha kuë yaro ipa *jornal* ya thaprarema.

Kami yanomae yama ki nahaka piriaka kutare naha hwei ipa *jornal* wama a taai praukai.

Awei, ipa thë ã maprarioma kua hikia !

Dário Vitório Professor Yanomami Watori ki thëri e thë ã oni.